

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 gruodžio 15 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gedimino Sagačio, Antano Simiškio (kolegijos pirmininkas) ir Algirdo Taminsko (pranešėjas),
teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal atsakovės uždarnosios akcinės bendrovės „Westerwijk Klaipėda“ kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. kovo 31 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Odingė“ ieškinį atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Westerwijk Klaipėda“ dėl vienašalio nuomos sutarties nutraukimo pripažinimo neteisėtu.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių draudimą teismui peržengti byloje pareikštus reikalavimus, taip pat apeliacinės instancijos teismo teisę perduoti bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, kai neatskleista bylos esmė (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 327 straipsnio 1 dalies 2 punktas), aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė pripažinti vienašalį 2019 m. balandžio 2 d. nuomos sutarties nutraukimą neteisėtu ir priteisti iš atsakovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovė nurodė, kad šalys buvo sudariusios prekybos patalpų prekybos centre „Molas“ nuomos sutartį. Ieškovei, užsiimančiai mažmenine prekyba drabužiais ir aksesuarais prekybos centre „Molas“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu nuo 2020 m. lapkričio 7 d. buvo apribota veikla patalpose, o nuo 2020 m. gruodžio 16 d. iki 2021 m. balandžio 18 d. ši ieškovės vykdoma veikla buvo uždrausta. Nuomos sutarties Bendrosios dalies 15.6 punkte įtvirtinta nuomininko teisė nemokėti nuomos mokesčio, rinkodaros mokesčio ir eksploatavimo mokesčio už visą laikotarpį, viršijantį 5 dienas, kurį nuomininkas negali naudotis patalpomis dėl prekybos centro (ar jo dalies) uždarymo. Atsakovė, nesilaikydama šių nuomos sutarties nuostatų, reikalavo iš ieškovės nuomos mokesčio ir kitų susijusių mokėjimų, nors dėl Vyriausybės sprendimų dalis prekybos centro „Molas“, kurioje yra ieškovės nuomojamos patalpos, buvo uždaryta. 2021 m. balandžio 7 d. atsakovė pateikė ieškovei pranešimą dėl nuomos sutarties nutraukimo. Ieškovės nuomone, nagrinėjamu atveju egzistavo visos šalių nuomos sutarties 15.6 punkte, be to, ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.62 straipsnyje nurodytos sąlygos, kurioms esant ieškovė pasinaudojo jai sutarties suteikta teise nemokėti nuomos ir kitų susijusių mokesčių, todėl nuomos sutartis su ieškove buvo nutraukta nepagrįstai ir neteisėtai.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Klaipėdos apylinkės teismas 2021 m. lapkričio 3 d. sprendimu ieškinį atmetė.
5. Byloje nustatytos šios faktinės aplinkybės:
 - 5.1. šalys 2019 m. balandžio 2 d. sudarė nuomos sutartį, pagal kurią ieškovei buvo išnuomos prekybos patalpos, esančios prekybos centre „Molas“ Klaipėdoje, Taikos pr. 139;
 - 5.2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2020 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1226 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“ visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, t. y. ne tik ieškovei, bet ir kitoms Lietuvos Respublikoje veikiančios bendrovės, užsiimančios mažmenine prekyba drabužiais ir aksesuarais prekybos centruose, nuo 2020 m. lapkričio 7 d. buvo apribota, o nuo 2020 m. gruodžio 16 d. iki 2021 m. balandžio 18 d. – uždrausta veikla;
 - 5.3. ieškovė nuo 2021 m. sausio mėnesio nemokėjo nuomos ir kitų pagal sutartį jai tenkančių mokesčių; 2021 m. vasario 21 d. ieškovės skola pagal nuomos sutartį buvo 5167,40 Eur; atsakovė kelis kartus raštu reikalavo iš ieškovės sumokėti susidariusią skolą ir informavo, kad, nesumokėjęs skolos, nuomos sutartis bus nutraukta; ieškovė laikėsi pozicijos, kad nėra skolinga atsakovei, remiantis nuomos sutarties Bendrosios dalies 15.6 punktu;
 - 5.4. 2021 m. balandžio 7 d. raštu atsakovė informavo ieškovę, kad vienašališkai nutraukia nuomos sutartį nuo pranešimo apie nuomos sutarties nutraukimą gavimo dienos.
 - 5.5. Nuomos sutarties Bendrosios dalies 15.6 punkte šalys susitarė: „Nepažeidžiant kitų Sutarties nuostatų, Nuomotojas turi teisę uždaryti visą Prekybos centrą ar bet kurią jo dalį taip pat ir tais atvejais, kai kompetentinga valstybės ir/ar savivaldybės institucija nurodo uždaryti visą Prekybos centrą ar atitinkamą jo dalį, o taip pat visais atvejais, kai dėl prekybos centro (ar jo dalies) uždarymo Nuomininkas negali naudotis Patalpomis ilgiau kaip 5 (penkias) dienas, Nuomininkas turi teisę nemokėti Nuomos mokesčių, Rinkodaros mokesčio ir Eksploatavimo mokesčio už visą laikotarpį, viršijantį 5 (penkias) dienas, kurį Nuomininkas negali naudotis Patalpomis.“
6. Remdamasis šalių paaiškinimais dėl nuomos sutarties 15.6 punkto, teismas nustatė, kad ši nuostata turėjo apimti tuos atvejus, kai dėl atskiros

atitinkamos institucijos sprendimo ar priimto norminio akto būtų uždarytas pats prekybos centras „Molas“ ar jo dalis, nes, pavyzdžiui, įsiveistų graužikai ar išsipylė radioaktyviosios ar kitos pavojingos medžiagos ir prekybos centro patalpomis tiesiog nebūtų galima naudotis, kol nebūtų pašalintos šios kliūtys, ir tai yra nuomotojo teisė. Teismas atsižvelgė į ginčo sutarties sudarymo datą – nuomos sutartis buvo sudaryta dar iki pirmojo karantino, t. y. tuomet, kai nė vienas asmuo dar negalėjo ir neturėjo žinoti ar numatyti, jog pandemija išplis per visą pasaulį ir atitinkami Vyriausybės sprendimai turės tiesioginę įtakos verslo sutartiniam santykiams, taip pat į ieškovės kaip verslininkės ilgmetę (daugiau kaip 24 metų) veiklos patirtį, į tai, kad ginčo sutartis nebuvo šalių naujų teisinių santykių įteisinimas, o jau anksčiau susiklosčiusių nuomos teisinių santykių tęsia (ieškovė buvo viena seniausių prekybos centro nuomininkių). Ieškovei, kaip verslininkei, yra keliami aukštesni nei vidutiniai atidumo, rūpestingumo, profesionalumo standartai, todėl, teismo vertinimu, nutraukdama mokėjimus nuo 2021 m. sausio mėnesio ir atsisakydama atsakovės siūlomos nuolaidos, ieškovė privalėjo įvertinti su sutarties sudarymu ir vykdymu susijusias rizikas. Teismas padarė išvadą, kad nėra pagrindo pripažinti ieškovę silpnesniąja sutarties šalimi ir jos naudai aiškinti nuomos sutarties nuostatas vadovaujantis *contra proferentem* taisykle. Teismas prioritetą teikė pažodiniam sutarties teksto aiškinimui (lingvistiniam aiškinimui), kaip objektyviausiai atspindinčiam tikrąją šalių valią dėl priimtų įsipareigojimų turinio, ir padarė išvadą, kad ginčo sutarties sudarymo data, tikrieji sutarties šalių ketinimai, įtraukiant į sutarties tekstą 15.6 punktą, negali būti aiškinami taip plačiai, kad apimtų ir infekcijos egzistavimą, ir plitimą, karantino įvedimą Lietuvos Respublikos teritorijoje ir su juo susijusius ieškovės veiklos ribojimus bei draudimus. Teismas pripažino, kad atsakovė pagrįstai atsisakė taikyti ieškovės prašomas ginčo sutarties Bendrosios dalies 15.6 punkto nuostatas, nes nebuvo sutartyje nurodytų sąlygų visumos. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įvesti draudimai vykdyti parduotuvių veiklą nebuvo susiję su prekybos centro „Molas“ uždarymu, nes ieškovės veikla buvo uždrausta Vyriausybės nutarimu, tačiau ne dėl 15.6 punkte nurodytų aplinkybių.

7. Teismas pripažino, kad ieškovė pažeidė prievolę pagal nuomos sutartį, nes netinkamai vykdė nuomos sutarties sąlygas ir nepagrįstai rėmėsi nuomos sutarties Bendrosios dalies 15.6 punktu, atsisakydama mokėti priklausančius mokesčius, todėl atmetė ir ieškovės argumentus dėl [CK](#) 6.62 straipsnio taikymo.
8. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės apeliacinį skundą, 2022 m. kovo 31 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikino ir bylą grąžino pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.
9. Apelacinės instancijos teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad šalys, sudarydamos nuomos sutartį, negalėjo numatyti būsimų ribojimų, ateityje tiesiogiai paveikiančių ieškovės veiklą ir galimybę naudotis išnuomotomis patalpomis, nes sutartis buvo sudaryta iki pirmojo karantino, šalims negalint numatyti, jog pandemija išplis ir atitinkami Vyriausybės sprendimai tiesiogiai paveiks verslo sutartinius santykius. Todėl apeliacinės instancijos teismas pritarė pirmosios instancijos teismo vertinimui, kad atsakovė pagrįstai atsisakė taikyti ieškovės prašomas ginčo sutarties Bendrosios dalies 15.6 punkto nuostatas, nes nebuvo sutartyje nurodytų sąlygų visumos.
10. Apelacinės instancijos teismas konstatavo, kad vertindamas ieškinio pagrįstumo klausimą pirmosios instancijos teismas iš dalies netinkamai įvertino bylos faktines aplinkybes materialiosios teisės normos – [CK](#) 6.62 straipsnio – taikymo kontekste. Iš byloje pateiktų procesinių dokumentų, ieškinio, apeliacinio skundo argumentų teismas nustatė, kad ieškovė įrodinėjo, jog nuomos sutarties tinkamas įvykdymas laikotarpiu nuo 2020 m. gruodžio 16 d. iki 2021 m. balandžio 18 d. buvo negalimas, nes nuomininkė (ieškovė) visiškai negalėjo naudotis patalpomis pagal nuomos sutartyje nustatytą paskirtį dėl šalyje įvestų draudimų.
11. Ieškovė tik lakoniškai ieškinyje nurodė, kad sutarties vykdyti negalėjo dėl taikytų ribojimų, tačiau prašydama taikyti [CK](#) 6.62 straipsnio nuostatas iš esmės rėmėsi sutarčių aiškinimo taisyklėmis, o ne įrodinėjo, jog dėl taikytų ribojimų šalių sudaryta sutartis patyrė esminius suvaržymus (frustraciją), kaip sudarančius pagrindą pripažinti atsakovės vienašalę sutarties nutraukimą neteisėtu – tai pagrindžia ieškovės ieškinyje suformuluotų reikalavimų ydingumą. Apelacinės instancijos teismo vertinimu, šiuo atveju taip pat atsižvelgiant į aktualią šiuo klausimu suformuotą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką dėl pandemijos suvaldymui priimtų ribojimų įtakos komercinių sutarčių esminiam suvaržymui, priimtą po skundžiamo teismo sprendimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-66-313/2022](#)), ginčo dalyką, atsižvelgiant į tai, jog šiuo atveju reikalavimas dėl [CK](#) 6.62 straipsnio taikymo nebuvo tinkamai įvertintas, byloje būtina nustatyti ir ištirti naujas aplinkybes, siekiant nustatyti ieškovės reikalavimų pagrįstumo klausimą [CK](#) 6.62 straipsnio ir esminio sutarties suvaržymo (frustracijos) taikymo kontekste. Dėl to byla grąžinta pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo ([CPK](#) 326 straipsnio 1 dalies 4 punktas, 327 straipsnio 1 dalies 2 punktas).

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

12. Atsakovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. kovo 31 d. nutartį ir Klaipėdos apylinkės teismo 2021 m. lapkričio 3 d. sprendimą palikti nepakeistą arba perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui; priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
 - 12.1. Apelacinės instancijos teismas, grąžindamas bylą nagrinėti iš naujo pagal [CPK](#) 327 straipsnio 1 dalies 2 punktą, pažeidė šią normą ir nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, pagal kurią bylos grąžinimas nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui yra *ultima ratio* proceso teisės institutas. Apelacinės instancijos teismas nenurodė, kodėl pagal byloje pateiktus įrodymus jos negalima išnagrinėti iš esmės apeliacinės instancijos teisme. Apelacinės instancijos teismas nemotyavo, kodėl laikytina, kad bylos esmė yra neatskleista, nenurodė, kokie svarbiausi teisiniai ar faktiniai klausimai yra nagrinėjamos bylos esmė, o tuo labiau kad šių klausimų išsprendimas negalimas apeliacinės instancijos teisme. Byloje nebuvo ginčo ir ieškovė pripažino, kad [CK](#) 6.62 straipsnį paminėjo tik ieškinyje. Atsisakydama mokėti nuomos sutartyje nurodytus mokėjimus (dėl to buvo nutraukta nuomos sutartis) ieškovė nesirėmė nei [CK](#) 6.62 straipsniu, nei nuomos sutarties vykdymo negalimumu. Ieškovė nei iki nuomos sutarties nutraukimo, nei bylos nagrinėjimo metu nesirėmė nenugalimos jėgos aplinkybėmis ir (ar) sutarties frustracija, todėl apeliacinės instancijos teismo nurodyta kasacinio teismo praktika dėl nenugalimos jėgos aplinkybių ar frustracijos nėra pagrindas pripažinti bylos esmės neatskleidimo. Apelacinės instancijos teismas nutartyje nenurodė jokių papildomų įrodymų, kuriuos reikėtų surinkti ir kurie negali būti gauti nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme.
 - 12.2. Apelacinės instancijos teismas pažeidė proceso teisės normas, reglamentuojančias bylos nagrinėjimo teisme ribas ([CPK](#) 13 straipsnis ir 265 straipsnio 2 dalis). Apelacinės instancijos teismas nevertino byloje nustatytos ir šalių ginčijamos faktinės aplinkybės, kad nepaisant to, jog ieškovė paminėjo [CK](#) 6.62 straipsnį ieškinyje, jis niekaip nesusijęs su faktinėmis nuomos sutarties nutraukimo metu egzistavusiomis aplinkybėmis, kuriomis rėmėsi šalys. Apelacinės instancijos teismo išvada, kad byloje būtina nustatyti ir ištirti naujas aplinkybes, siekiant nustatyti ieškovės reikalavimų pagrįstumo klausimą [CK](#) 6.62 straipsnio ir esminio sutarties suvaržymo (frustracijos) taikymo kontekste, nors ieškovė tokiu pagrindu nesirėmė byloje, padaryta peržengiant bylos nagrinėjimo ribas.
13. Ieškovė atsiliepimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti, skundžiamą apeliacinės instancijos teismo nutartį palikti nepakeistą; priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:
 - 13.1. Apelacinės instancijos teismas teisingai taikė ir aiškino [CPK](#) 327 straipsnio 1 dalies 2 punktą ir nenukrypo nuo teismų praktikos, pagal kurią bylos grąžinimas nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui yra *ultima ratio* institutas. Šiuo atveju teismas konstatavo poreikį iki

galo atskleisti bylos esmę ir surinkti papildomus įrodymus paaiškęsios naujos teismų praktikos kontekste. Nors ieškovė rėmėsi teisės normomis, susijusiomis su prievolių vykdymu, teisės normų konkrečiai situacijai parinkimas yra būtent teismo prerogatyva. Apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs ieškovės procesiniuose dokumentuose pateiktus duomenis ir atsižvelgdamas į naujausią kasacinio teismo praktiką dėl pandemijos valdymo priemonių, padarė pagrįstą išvadą, kad nagrinėjamoje situacijoje apeliacinės instancijos teismas, peržiūrėdamas pirmosios instancijos teismo sprendimą, neturi realių galimybių išnagrinėti šią bylą iš esmės.

- 13.2. Apeliacinės instancijos teismas tinkamai taikė ir aiškino [CPK](#) 13 ir 265 straipsnius, reglamentuojančius bylos nagrinėjimo teisme ribas. Atsakovė klaidina teismą nurodydama, kad ieškovė negrindė savo pozicijos [CK](#) 6.62 straipsnio nuostata. Ieškovė tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teisme grindė savo poziciją remdamasi tiek sutartine (nuomos sutarties 15.6 punktą), tiek įstatyme įtvirtinta ([CK](#) 6.62 straipsnio 1 dalis) nuostata.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių bylos nagrinėjimo teisme ribas, aiškinimo ir taikymo

14. Nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas, skundžiama nutartimi panaikinęs pirmosios instancijos teismo sprendimą ir, remdamasis [CPK](#) 327 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintu pagrindu, bylą perdavęs nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, nurodė ir tai, kad, atsižvelgiant į aktualią šiuo klausimu suformuotą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką dėl pandemijos suvaldymui priimtų ribojimų įtakos komercinių sutarčių esminiam suvaržymui, priimtą po skundžiamo teismo sprendimo, ginčo dalyką, siekiant nustatyti ieškovės reikalavimų pagrįstumo klausimą [CK](#) 6.62 straipsnio ir esminio sutarties suvaržymo (frustracijos) taikymo kontekste, būtina nustatyti ir ištirti naujas aplinkybes. Atsakovė, nesutikdama su tokia apeliacinės instancijos teismo išvada, kasaciniame skunde teigia, kad ji padaryta peržengiant nagrinėjamos bylos ribas, kadangi ieškovė nei iki nuomos sutarties nutraukimo, nei bylos nagrinėjimo metu nesirėmė nenugalimos jėgos aplinkybėmis ir (ar) sutarties frustracija. Todėl apeliacinės instancijos teismo nurodyta kasacinio teismo praktika dėl nenugalimos jėgos aplinkybių ar frustracijos nėra pagrindas pripažinti bylos esmės neatskleidimą.
15. Dispozityvumo principas, įtvirtintas [CPK](#) 13 straipsnyje, nustato civilinio proceso dalyviams teisę laisvai disponuoti jiems priklausančiomis procesinėmis teisėmis. Tai reiškia, kad tik asmuo, manantis, jog jo teisės pažeistos, sprendžia, ar ginti pažeistą teisę ir kokią pažeistų teisių gynimo būdą pasirinkti. Bylos nagrinėjimo ribas apibrėžia faktinis ieškinio pagrindas ir ieškinio dalykas, taip pat atsakovo pateikti atsikirtimai į ieškinį. Teismas neturi teisės peržengti bylos nagrinėjimo ribų, apibrėžtų pirmiau įvardytais elementais, išskyrus proceso įstatymo nustatytus atvejus ([CPK](#) 265 straipsnio 2 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-123-823/2022, 29 punktą).
16. Kasacinio teismo praktikoje dėl dispozityvių bylų išaiškinta, kad teismas, priimdamas sprendimą, yra saistomas ieškinio (priešieškinio) pagrindu nurodytų aplinkybių ir negali peržengti ieškinio (priešieškinio) ribų, t. y. negali keisti nei ieškinio dalyko (pvz., negali priteisti šaliai to, ko ji neprašo, arba priteisti daugiau, nei šalis prašo), nei ieškinio pagrindo (negali nustatyti tokių aplinkybių, kuriomis, reikšdamas reikalavimą, nesirėmė ieškovas, negali savo sprendime remtis tokiais faktais, kurių šalys teismui nenurodė, ir įrodymais, kurių byloje nėra) (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 8 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-486/2012; 2014 m. balandžio 30 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-278/2014; 2015 m. gruodžio 29 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-710-611/2015; kt.). Nors teismas turi pareigą tinkamai kvalifikuoti ginčo teisinius santykius ir pritaikyti faktinei situacijai aktualias teisės normas (teisinį ieškinio pagrindą), tačiau ši teismo pareiga nereiškia nei teismo teisės modifikuoti faktinį ieškinio pagrindą (kvalifikuoti kitas, nei nurodytas šalių, faktines aplinkybes), nei keisti ieškinio dalyką, peržengiant pareiktus reikalavimus (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 2 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-328-248/2020 21 punktą).
17. Bylos esmė suprantama kaip svarbiausios faktinės ir teisinės bylos aplinkybės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326-1075/2018, 31 punktą). Kadangi bylos nagrinėjimo teisme ribas apibrėžia faktinis ieškinio (priešieškinio) pagrindas ir dalykas, būtent atsižvelgiant į šiuos elementus nustatytina, kas sudaro konkrečios bylos esmę, t. y. kokios teisės normos yra taikytinos ginčo santykiui ir kokios faktinės aplinkybės yra teisiškai reikšmingos sprendžiant tarp šalių kilusį ginčą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-123-823/2022, 31 punktą).
18. Proceso įstatymai įpareigoja apeliacinės instancijos teismą įvertinti visas pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumui ir teisėtumui reikšmingas aplinkybes, buvusias nagrinėjimo dalyku pirmosios instancijos teismui tiriant ir vertinant ieškinio pagrindą sudarančių faktinių aplinkybių visumą, be teiseto pagrindo neperžengiant apeliacinio skundo ribų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-274/2014). [CPK](#) 320 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas sudaro apeliacinio skundo faktinis ir teisinis pagrindas bei absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų patikrinimas. Ši nuostata reiškia, kad bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka apimtį ir ribas nustato apeliacinį procesą inicijavęs asmuo (apeliantas) ir apeliacinės instancijos teismas yra saistomas apeliaciniame skunde nurodytų argumentų bei neturi aiškintis aplinkybių ir faktų, kurių neprašo nustatyti apeliantas. Taigi teismas, nagrinėdamas bylą apeliacine tvarka, suvaržytas apeliacinio skundo faktinio ir teisinio pagrindo bei tikrina tik apskųstos sprendimo dalies teisėtumą bei pagrįstumą; neapskųstos sprendimo dalies teisėtumo bei pagrįstumo nenagrinėja ir dėl jos nesprendžia (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-381/2014).
19. Iš šioje byloje pareikšto ieškinio reikalavimų bei juos pagrindžiančių faktinių aplinkybių matyti, kad esminis ginčas tarp bylos šalių yra kilęs dėl ieškovės, kaip atsakovei priklausančių patalpų nuomininkės, teisės, remiantis šalių sudarytos nuomos sutarties Bendrosios dalies 15.6 punktu, nemokėti nuomos mokesčio ir kitų šiame sutarties punkte nurodytų mokėjimų laikotarpiu, kai Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2020 m. lapkričio 7 d. nutarimu Nr. 1226 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“ visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje veikiančioms bendrovėms, užsiimančioms mažmenine prekyba drabužiais ir aksesuarais prekybos centruose, be kita ko, ir ieškovei, uždraudė veiklą. Ieškovė teisę nemokėti minėtu laikotarpiu nuomos mokesčio grindė ieškinyje papildomai nurodydama ir [CK](#) 6.62 straipsnio 1 dalį. Nagrinėjamoje byloje ieškovė, įrodinėdama savo teisę nemokėti nuomos mokesčio, ne tik nesirėmė frustracija (sutarties tikslo žlugimu), bet ir negalėjo ja remtis, kadangi nesiekė nuomos sutarties nutraukimo. Atvirkščiai, ji siekė išsaugoti sutartinius nuomos santykius, nemokėdama nuomos mokesčio.
20. Pirmosios instancijos teismas, išnagrinėjęs bylą, nusprendė, kad ieškovė pažeidė prievolę pagal nuomos sutartį, nes netinkamai vykdė nuomos sutarties sąlygas ir nepagrįstai rėmėsi nuomos sutarties Bendrosios dalies 15.6 punktu, atsisakydama mokėti priklausančius mokesčius. Apeliacinės instancijos teismas sutiko su tokiu pirmosios instancijos teismo vertinimu.
21. Teisėjų kolegija, įvertinusi išdėstytus argumentus, prieina prie išvados, kad tarp šalių kilusį esminį ginčą nagrinėjamoje

byloje pirmosios instancijos teismas išsprendė. Atsakovė kasaciniame skunde teisingai nurodė, kad apeliacinės instancijos teismo išvada, jog ieškovės reikalavimų pagrįstumo klausimas turi būti nagrinėjamas taikant frustraciją, padaryta peržengiant nagrinėjamos bylos ribas. Nors iš kasacinio skundo argumentų galima suprasti, jog atsakovė teigia, kad apeliacinės instancijos teismas skundžiamoje nutartyje nurodė, kad ieškovės reikalavimų pagrįstumo klausimas turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į nenugalimos jėgos aplinkybes, toks atsakovės pateikiamas vertinimas nėra teisingas.

Dėl apeliacinės instancijos teismo teisės perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui pagal CPK 327 straipsnio 1 dalies 2 punktą

22. Atsakovė kasaciniame skunde nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai perdavė bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui. Apeliacinės instancijos teismas nemotyavo, kodėl laikytina, kad bylos esmė yra neatskleista, nenurodė, kokie svarbiausi teisiniai ar faktiniai klausimai yra nagrinėjamos bylos esmė, o tuo labiau kad šių klausimų išsprendimas pagal byloje pateiktus įrodymus negalimas apeliacinės instancijos teisme, nenurodė jokių papildomų įrodymų, kuriuos reikėtų surinkti ir kurie negali būti gauti nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme, nevertino byloje nustatytos ir šalių ginčijamos faktinės aplinkybės, kad nepaisant to, jog ieškovė paminėjo CK 6.62 straipsnį ieškinyje, jis niekaip nesusijęs su faktinėmis nuomos sutarties nutraukimo metu egzistavusiomis aplinkybėmis, kuriomis rėmėsi šalys.
23. Kasacinio teismo praktikoje nuosekliai laikomasi nuostatos, kad bylos grąžinimas nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui yra *ultima ratio* proceso teisės institutas, privalantis koreliuoti su įstatymo leidėjo tikslu užtikrinti tinkamą instancinės sistemos funkcionavimą tam, kad apeliacinės instancijos teismas ištaisytų pirmosios instancijos teismo padarytas faktų ir teisės klaidas. Siekdamas įgyvendinti proceso koncentruotumo ir ekonomiško principus, sutrumpinti bylinėjimosi trukmę, užtikrinti operatyvesnį teismo procesą bei apsaugoti Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvų apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje kaip viena iš pagrindinių žmogaus teisių įtvirtinta teisė į bylos išnagrinėjimą teisme per įmanomai trumpiausią laiką, apeliacinės instancijos teismas gali perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo tik išimtiniais, įstatyme nustatytais atvejais (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. spalio 2 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-501-701/2015 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką; 2018 m. kovo 29 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-115-916/2018 39 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
24. Kasacinis teismas, aiškindamas CPK 327 straipsnio nuostatas, pagal kurias byla gali būti perduodama nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, yra nurodęs, kad apeliacinės instancijos teismas, būdamas kompetentingas spręsti byloje tiek faktų, tiek teisės klausimus, turi pats ištaisyti pirmosios instancijos teisme bylos nagrinėjimo metu padarytus pažeidimus. Apeliacinės instancijos teismas turi pats pašalinti tiek bylos faktinių aplinkybių nustatymo klaidas, tiek nustatytus materialiosios ir proceso teisės normų taikymo ir aiškinimo trūkumus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-74-421/2015). Teismas privalo bendradarbiauti su bylos šalimis (CPK 8 straipsnis), manydamas, kad bylai teisingai išspręsti neužtenka pateiktų įrodymų, gali pasiūlyti šalims pateikti papildomus įrodymus (CPK 179 straipsnio 1 dalis) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 9 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-50-313/2022 30–31 punktus ir juose nurodytą kasacinio teismo praktiką).
25. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad sprendžiant, ar yra CPK 327 straipsnio 1 dalies 2 punkto taikymo sąlygos (neatskleista bylos esmė ir pagal byloje pateiktus įrodymus bylos negalima išnagrinėti iš esmės apeliacinės instancijos teisme), turi būti atsižvelgiama į neištirtų aplinkybių apimtį ir pobūdį, įrodymų gavimo galimybes. Jeigu dėl tirtinų aplinkybių ir reikautinų įrodymų apimties ir pobūdžio būtų pagrindas padaryti išvadą, kad byla apeliacinės instancijos teisme turi būti nagrinėjama beveik visa apimtimi naujais aspektais, tai reikėtų, jog būtų pagrindas konstatuoti bylos esmės neatskleidimą pirmosios instancijos teisme kaip pagrindą perduoti bylą nagrinėti iš naujo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-121/2009; 2018 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-326-1075/2018, 31 punktas; 2018 m. lapkričio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-446-378/2018, 47 punktas). Vis dėlto šios sąlygos egzistavimo nepakanka, kad apeliacinės instancijos teismas galėtų pasinaudoti savo teise aptariamų pagrindų perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, – šios teisės įgyvendinimas papildomai sietinas su procesinių klūčių, užkertančių kelią pačiam apeliacinės instancijos teismui išnagrinėti bylą iš esmės, egzistavimu. Neišsamus ar nepakankamas bylos aplinkybių tyrimas pirmosios instancijos teisme gali būti vertinamas kaip proceso pažeidimas, sudarantis pagrindą panaikinti ar pakeisti teismo sprendimą, bet jis nėra pakankamas tam, kad ginčas būtų perduodamas nagrinėti pirmosios instancijos teismui, jeigu tai įmanoma padaryti apeliacinės instancijos teisme (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-180/2009; 2011 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje Nr. 3K-3-244/2011).
26. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad vertindamas ieškinio pagrįstumo klausimą pirmosios instancijos teismas iš dalies netinkamai įvertino bylos faktines aplinkybes materialiosios teisės normos – CK 6.62 straipsnio – taikymo kontekste. Iš byloje pateiktų procesinių dokumentų, ieškinio, apeliacinio skundo argumentų teismas nustatė, kad ieškovė įrodinėjo, jog nuomos sutarties tinkamas įvykdymas laikotarpiu nuo 2020 m. gruodžio 16 d. iki 2021 m. balandžio 18 d. buvo negalimas, nes nuomininkė (ieškovė) visiškai negalėjo naudotis patalpomis pagal nuomos sutartyje nustatytą paskirtį dėl šalje įvestų draudimų.
27. Nors apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad ieškovė tik lakoniškai ieškinyje nurodė, jog sutarties vykdyti negalėjo dėl taikytų ribojimų, tačiau prašydama taikyti CK 6.62 straipsnio nuostatas iš esmės rėmėsi sutarčių aiškinimo taisyklėmis, o ne įrodinėjo, jog dėl taikytų ribojimų šalių sudaryta sutartis patyrė esminius suvaržymus (frustraciją), kaip sudarančius pagrindą pripažinti atsakovės vienašalę sutarties nutraukimą neteisėtu, nusprendė, kad, atsižvelgiant į aktualią šiuo klausimu suformuotą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką dėl pandemijos suvaldymui priimtų ribojimų įtakos komercinių sutarčių esminiam suvaržymui, priimtą po skundžiamo teismo sprendimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-66-313/2022), ginčo dalyką, į tai, jog reikalavimas dėl CK 6.62 straipsnio taikymo nebuvo tinkamai įvertintas, byloje būtina nustatyti ir iširti naujas aplinkybes, siekiant nustatyti ieškovės reikalavimų pagrįstumo klausimą CK 6.62 straipsnio ir esminio sutarties suvaržymo (frustracijos) taikymo kontekste. Dėl to nusprendė, kad yra pagrindas perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.
28. Minėta, jog tam, kad būtų galima konstatuoti apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui CPK 327 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu pagrįstumą, turi būti nustatytos dvi sąlygos: bylos esmės neatskleidimas ir procesinių klūčių, užkertančių kelią pačiam apeliacinės instancijos teismui išnagrinėti bylą iš esmės, egzistavimas (šios nutarties 25 punktas). Nesant bent vienos iš nurodytų sąlygų bylos perdavimas iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui laikytinas CPK 327 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintos proceso teisės normos pažeidimu.
29. Teisėjų kolegija pažymi, kad apeliacinės instancijos teismas nenurodė, kokie teisiniai ar faktiniai klausimai, sudarantys nagrinėjamos bylos esmę, negali būti išspręsti pagal byloje pateiktus įrodymus apeliacinės instancijos teisme, nenurodė jokių papildomų įrodymų, kuriuos reikėtų surinkti ir kurie negali būti gauti nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme.
30. Šios nutarties 24 punkte minėta, kad apeliacinės instancijos teismas, būdamas kompetentingas spręsti byloje tiek faktų, tiek teisės klausimus, turi pats ištaisyti pirmosios instancijos teisme bylos nagrinėjimo metu padarytus pažeidimus, pašalinti tiek bylos faktinių aplinkybių nustatymo klaidas, tiek nustatytus materialiosios ir proceso teisės normų taikymo ir aiškinimo trūkumus, o manydamas, kad bylai teisingai išspręsti neužtenka pateiktų įrodymų, gali pasiūlyti šalims pateikti papildomus įrodymus.

31. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamu atveju apeliacinės instancijos teismas, būdamas kompetentingas spręsti tiek fakto, tiek teisės klausimus, privalėjo spręsti šalių ginčą iš esmės neperduodamas jo nagrinėti pirmosios instancijos teismui iš naujo.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

32. Apibendrinama išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė proceso teisės normas, reglamentuojančias bylos perdavimą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, dėl šių proceso teisės normų taikymo nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, todėl apeliacinės instancijos teismo nutartis naikintina ir byla perduotina iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka ([CPK 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas](#)).
33. Bylą perdavus nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui, šalių patirtų kasaciniame teisme bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas paliktinas spręsti šiam teismui ([CPK 93 straipsnis](#)). Kasaciniame teisme išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, nepatirta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsniu,

n u t a r i a :

Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. kovo 31 d. nutartį panaikinti ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Klaipėdos apygardos teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Gediminas Sagatys

Antanas Simniškis

Algirdas Taminskas